

ORTOGRAFÍA DO GALEGO

MEMORIA

para a presentación deste recurso aos

**Premios a recursos educativos
para a sociedade da información**

Modalidade B:

Materiais curriculares web e para encerados dixitais

Autor:

José Manuel Boo Pouso

Mestre de Ed.Primaria

CEIP Frions -Ribeira

ÍNDICE

I - INTRODUCCIÓN	3
II - CARACTERÍSTICAS TÉCNICAS	5
III - ELABORACIÓN DO RECURSO	7
IV - INFORMACIÓN DIRIXIDA Ó PROFESORADO	9
V - INFORMACIÓN DIRIXIDA Ó ALUMNADO	17
VI - AGRADECEMENTOS	21

I - INTRODUCCIÓN

Cando caeron nas miñas mans os DVDs dos premios educativos 2007 a recursos para a sociedade da información pensei: "imos ve-lo que podemos aproveitar para a intranet do noso centro". Pero en canto comecei a explora-los discos a verdade e que quedei un pouco decepcionado. Para ser obxectivos hai que dicir que a calidade dos traballos é moi boa e está fóra de toda dúbida; o deseño nalgúns casos é espectacular e algúns contidos interesantes... Vese que hai xente no eido do ensino que está moi ben preparada e traballou desinteresadamente moitas horas para aportar algo á modernización do ensino en Galicia. Desde aquí o meu sincero recoñecemento á súa labor. Noraboa a todos.

Nembargantes, non atopei nada que fora verdadeiramente útil para os meus rapaces (actualmente traballo no 3º ciclo de primaria). Hai cousas interesantes para secundaria ou FP, pero no relativo a EP non atopei gran cousa. É por iso que me decidín a elaborar un programa que fora de utilidade para un amplo espectro dos docentes galegos; é un programa sinxelo pero aproveitable, con substancia; un programa que, aínda que non teña un deseño espectacular, poida axudar ós/ás nenos/as de milleiros de centros de toda Galicia a desenvolver un dos aspectos importantes do currículo como é o da ortografía da nosa lingua; saber expresarse por escrito, emprega-los vocábulos axeitados en cada contexto e, en definitiva, favorecer en modo algún a súa formación académica e axudar a acadar-los obxectivos dos distintos ciclos e niveis.

Ben sabido é por todos nós a gran cantidade de interferencias lingüísticas que existen por causa do castelán; tamén sabemos que unha cousa é a fala e outra cousa é a escrita. A Xunta de Galicia publica novas normativas cada certo tempo e os docentes somos imprescindibles para que esas normativas se plasmen no mundo real, cristalicen e pasen a formar parte da vida cotiá; non só porque se queira apobar ou obter algunha titulación, senón porque forma parte da nosa cultura milenaria, da nosa vida e, en definitiva, da nosa propia identidade como pobo.

Certo é que a ortografía non é máis ca unha pequena parte do currículo, pero non por iso deixa de ser menos importante. Espero que este traballo sexa aproveitado pola maior cantidade de rapaces posible e que repercuta, non só no seu rendemento académico, senón tamén na súa forma de expresión e, en definitiva, no aprecio á nosa lingua.

II - CARACTERÍSTICAS TÉCNICAS

En canto ó hardware requerido para a execución do programa penso que incluso podería correr nun 486 cun navegador que soporte javascript, posto que está feito a base de páxinas web con algo de código javascript nas mesmas, algúns sons de pequeno tamaño en formato WAV e outros en formato MID, algúns gráficos en formato JPEG e algún documento en PDF. Probeino no aparello máis antigo que temos no noso centro (un AMD K6-2 a 350 Mhz) e funcionou sen problemas e sen moita demora na carga das páxinas.

No relativo ó software, non se precisa máis que un navegador que soporte javascript e que teña instalados os plugins axeitados para reproducir sons, aínda que nin esos plugins serían precisos para que os/as rapaces/zas puideran traballar co programa; as funcións principais executaríanse igualmente. Tamén sería necesario o Adobe Reader para visualizar algún documento, pero en principio nada máis, polo que penso que os requisitos para a súa execución son mínimos e están presentes por defecto en tódolos centros educativos e en tódolos fogares. Non se precisa do Flash Player, nin de Java, nin de calquer outro tipo de programas adxuntos. Creo que isto é unha vantaxe considerable de cara á difusión e aceptación do programa por parte de calquera persoa.

O programa foi probado basicamente nos catro navegadores máis comúns hoxe en día: IE 6.0, IE 7.0, Firefox 2.0 e Firefox 3.0. Tamén se probou en catro sistemas operativos: W98 SE, Windows XP, Suse 10.1 e Ubuntu 7.10. En calquera dos casos non dou problema algún, salvo pequenas incidencias en relación coas versións dos navegadores que están explicadas e solventadas no documento de Orientacións para o profesorado que se acompaña como anexo 2 desta memoria.

O programa tamén foi probado nunha rede local, en concreto na Intranet Educativa do noso centro, cun servidor que monta o SO Ubuntu 7.10 Gutsy Gibbon e Apache 2.0 como servidor web. Non dou problemas.

Por último, o programa tamén foi probado a executarse desde os servidores da propia Consellería de Educación. O que fixen foi subilo nunha carpeta ó espazo que alí temos reservado para o noso centro e crear un enlace temporal desde unha das páxinas do noso sitio web. Tampouco dou problemas. Por suposto, o programa non está publicado pois tanto a carpeta do programa como o enlace foron eliminados inmediatamente.

III – ELABORACIÓN DO RECURSO

Como xa indiquei anteriormente, o programa está elaborado exclusivamente a base de HTML e javascript, e a maior parte do traballo realizouse cortando, pegando e modificando o código fonte do documento.

a) Estructura.

Na carpeta raíz atopamos as carpetas correspondentes a cada tipo de navegador, o index.html e os gráficos da páxina de inicio. Dentro de cada unha das carpetas dos navegadores atopamos a páxina principal do programa (index.html) e unha serie de carpetas con outros elementos:

- Na carpeta "docs" atópanse tódolos documentos relacionados co programa: esta memoria, as orientacións para o profesorado, a listaxe de palabras e a guía para o alumnado; tanto no seu formato fonte (odt) como en PDF.
- Na carpeta "estilos" está o arquivo css coas fontes vinculadas á maioría das páxinas do programa.
- Na carpeta "graficos" atopamos as cabeceiras das distintas páxinas, así como outras dúas subcarpetas cos gifs animados da páxina principal e jpgs das páxinas de exercicios con imaxes obtidas na súa maioría dun CD de cliparts en formato WMF que merquei hai xa bastantes anos e outras menos profesionais debuxadas e escaneadas por min mesmo.
- Na carpeta "jscript" atopamos o script de elaboración propia para calcular as notas dos exercicios e outro script elaborado por Andy Finnell no 2002 que é o empregado para a creación dos menús despregables da páxina principal. Si editamos este script vemos que ó principio do mesmo indica que se garantiza unha licencia libre para usalo ou modificalo, e que non se ofrecen garantías de ningunha clase.

- Na carpeta "sons" están os sons das 180 palabras en formato WAV que se utilizan nalgunhas das páxinas dos exercicios na versión para IE gravados pola miña filla, e tamén a subcarpeta "midi" onde se aloxan midis con músicas de fondo para as páxinas. Estes midis foron descargados de <http://www.rpajares.net> e na páxina de descargas indícanse que son de libre uso e de código aberto sen máis que mencionar a procedencia se se usan publicamente, cousa que fago nesta mesma memoria e no documento de orientacións para o profesorado, accesible desde o propio programa.

b) **Recursos empregados.**

- Editor HTML => Dreamweaver MX.
- Editores de imaxes => Paint 5.1, Irfanview 4.10 e Open Office Draw 2.0.
- Gifs animados => Gif Movie Gear 2.0.
- Documentos de texto e conversión a PDF => Open Office Writer 2.0.
- Gravación e edición de sons => Audacity 1.2.6

IV – INFORMACIÓN DIRIXIDA Ó PROFESORADO

Aínda que esta información está dispoñible en liña desde a páxina principal do programa e incluída tamén dentro da carpeta "docs" en arquivos independentes, vou engadila tamén a esta memoria por esixencias da convocatoria.

1.- Consideracións iniciais.

Como podedes comprobar, é un programiña moi sinxelo baseado en páxinas web que non ten ningunha dificultade de execución. Só con saber manexarse un pouco por Internet xa abonda.

Para executa-lo programa nun disco duro, nunha rede local ou en Internet só é necesario copia-la carpeta do programa no lugar axeitado e crear un enlace ó arquivo "index.html" ou executalo directamente segundo o caso. Tódolos enlaces teñen ligazóns relativas a algún dos arquivos do propio programa.

Unha vez aberta a páxina de inicio debedes escolle-lo navegador co que esteades traballando: Internet Explorer ou Firefox. A diferenza é que no primeiro algunhas páxinas teñen gráficos e sons asociados ós mesmos e no segundo non; máis adiante xa explicarei isto con máis detalle. Unha vez dentro do menú principal podedes botarlle unha ollada á icona de axuda da parte superior dereita para saber como se manexa.

2.- Obxectivos.

- Afianzar e, a ser posible, aumenta-lo vocabulario básico dos/as rapaces/as coa axuda do mestre.
- Aprender a escribir correctamente os vocábulos máis representativos da nosa lingua.
- Mellorar no coñecemento de palabras de ortografía dubidosa, evitando castelanismos, vulgarismos, etc.

- Recoñece-lo xénero de palabras que poden presentar confusións en relación co español, coma o sal, o nariz, a paisaxe, a ponte,...
- Disfrute coa utilización do ordenador mentras aprenden.
- Aumenta-los recursos da nosa Intranet Educativa e, en xeral, da Consellería e do profesorado galego.

3.- Contidos.

O programa non está deseñado para ningún curso en concreto polo que, ó presentar un manexo sinxelo e intuitivo, pode ser utilizado en calquera curso de primaria e incluso en secundaria. A este respecto engadir sobre a secuenciación de contidos que nos grupos nos que hai varios exercicios, as actividades están secuenciadas de xeito que os vocábulos máis "difíciles" ou pouco usuais estarán situados nos últimos exercicios, e os máis "fáciles" ou comúns nos primeiros exercicios. Como pode comprobarse, a maioría dos exercicios están relacionados con temas ortográficos e de vocabulario, aínda que na última sección engádense contidos de gramática (o xénero) por completar un pouco máis o programa e que o número de seccións fora redondo (20). No programa trabállanse:

- Palabras con B e con V.
- Palabras con CA, CUA e CO.
- Palabras cun C e con dous CC.
- Palabras rematadas en -ZA, -CIA ou en -CIO, -ZO.
- Palabras que comezan con ES-, EX-.
- Palabras que comezan con ESTRA-, EXTRA-.
- Palabras con GA, GUA e GO.
- Palabras con GUE, GUI, GÜE e GÜI.
- Palabras con H ou sen H.
- Palabras con L ou sen L.
- Palabras con LL, I ou X.
- Palabras con L ou con LL.
- Palabras con L ou con R (en sinfóns: PL, PR, GL, GR,...).

- Palabras con M ou con N.
- Palabras con N ou sen N.
- Palabras con N ou con Ñ.
- Palabras cun R ou con dous RR.
- Palabras con S ou con X.
- O substantivo: xénero masculino e feminino.
- Palabras de ortografía dubidosa.

Podedes atopar unha relación da cantidade de vocábulos en cada apartado un pouco máis abaixo, no punto 10 desta mesma guía.

4.- As resolucións da pantalla.

En principio o programa foi deseñado para executarse en aparellos cunha resolución de 1024x768 ou superiores, aínda que funcionará ben igualmente a 800x600; a única pega neste caso sería que algúns elementos poderían aparecer desencaixados, coma un botón enriba doutro en vez de estar un ó lado doutro, ou un texto que aparece en dúas liñas en vez de unha, mais son pequenos detalles que non afectarán ó funcionamento global do programa.

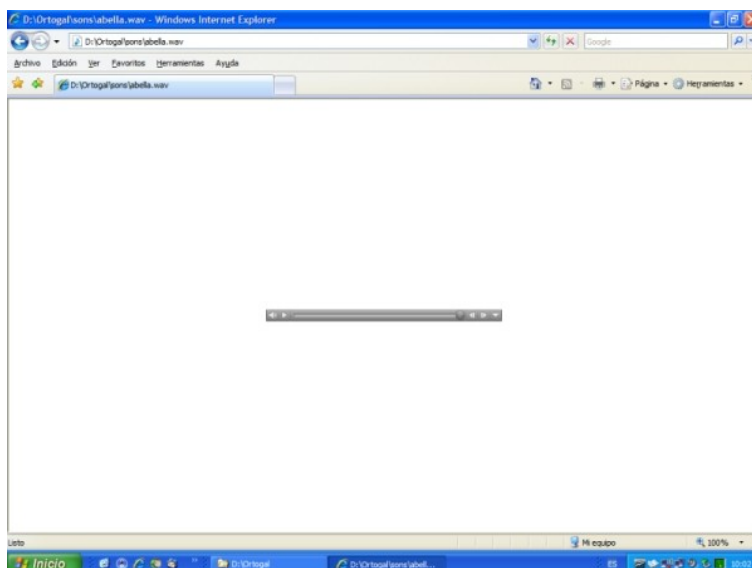
5.- Execución do programa en Internet Explorer.

Para este navegador foi probado nas versións 6.0 e 7.0, funcionando ben nas dúas. Aquí, nalgunhas páxinas inclúense gráficos que, ó picar neles escóitanse as palabras que representan, polo que podería dar pé a que os/as rapaces/as aprenderan algo de vocabulario. Os atrancos que se poden atopar nestas versións son:

a) Na versión 7.0 pode aparece-la mensaxe: *"Para ayudar a proteger su seguridad, IE restringió el acceso a cierto contenido de este sitio. Haga clic aquí para ver opciones..."*. Neste caso teríamos que ir ó menú "Herramientas -> Opciones de Internet -> pestana Opciones avanzadas"; preto do final da lista

teríamos que marca-la casíña "Permitir que el contenido activo se ejecute en los archivos de mi equipo". Quizáis fora convinte tamén ir ó menú "Herramientas -> Bloqueador de elementos emergentes -> Desactivar el bloqueador de elementos emergentes".

b) Se temos instalado no equipo o programa QuickTime ou outros programas reprodutores multimedia que instalen "plugins" nos navegadores, ó picar nos gráficos non se escoitará a palabra ou, no mellor dos casos, aparecerá unha nova ventá co reproductor e si, se escoitará a palabra, pero teríamos que darlle á frecha atrás do navegador para voltar á páxina do exercicio:

Isto solucioneino desinstalando o QuickTime e o programa volveu funcionar correctamente.

Os exercicios que conteñen gráficos e sons asociados son:

- B-V => Exercicios do 1 ó 6.
- H-0 => Exercicio 1.
- R-RR => Exercicio 1.
- XÉNERO => Exercicio 1.

6.- Execución do programa en Mozilla Firefox.

Esta sería a versión máis compatible, tanto para executar no propio Firefox (probado nas versións 2.0 e 3.0) coma tamén noutro tipo de navegadores como Opera, pero tiven que suprimi-las páxinas con gráficos e sons, pois este navegador tradicionalmente sempre se levou mal cos scripts e as follas de estilo (en fin...). Así pois, tiven que substituír as páxinas indicadas no apartado anterior por outras con só palabras e botóns, aínda que as palabras son as mesmas que na versión para IE. Os atrancos que podemos atopar nesta versión son:

a) O programa está feito nas linguaxes HTML e JAVASCRIPT; nembargantes o navegador Firefox está configurado por defecto para non permitir que se peche cunha instrución javascript, polo que os botóns "Saír" do programa só funcionarán por defecto no navegador Internet Explorer, aparecendo neste unha pequena xaneliña que pregunta se queremos pecha-la ventá activa (v. 6.0). Pero isto ten fácil solución:

Para que o botón "Saír" funcione axeitadamente co Mozilla Firefox debemos configuralo previamente deste xeito:

Abrimos o navegador e na barra de direccións escribimos: **about:config**. Aparece unha ventá cunha serie de liñas de código que configuran o navegador. Buscamos a liña que pon "**dom.allow_scripts_to_close_windows**". Por defecto o seu valor é "**False**". Facemos dobre clic sobre esa liña para que o valor cambie a "**True**". Logo pechamos o navegador e, ó reinicialo xa está preparado para que unha instrución javascript poida pechalo; en definitiva, para que funcionen os botóns "Saír" do programa.

b) Ó abrirse a páxina principal poidera aparecer na parte superior unha mensaxe dicindo "*Precísanse plugins adicionais para amosar tódolos elementos desta páxina - Instalar os plugins que faltan*". Isto é debido a que as páxinas teñen músicas de fondo. Se picamos na mensaxe para instalalos e seguimos os pasos, por defecto instalará o QuickTime e o problema quedará resolto (poidera ocorrer que non o atopase e tivéramos que instalalo manualmente).

7.- Mensaxes emerxentes.

Cando situámo-lo punteiro do rato sobre un dos recadros do menú principal ou enriba dun dos gráficos dalgunha das actividades, se estamos traballando co navegador Internet Explorer, aparecerá unha mensaxe emerxente cunhas indicacións ó respecto. Por problemas de compatibilidade co navegador Firefox, estas mensaxes emerxentes nunca aparecerán neste navegador.

8.- Execución das actividades.

Cada unha das actividades inclúe 20 palabras. As instrucións no arquivo javascript (jscrip/ortogal.js) para calcular a nota final son dividir as respostas correctas pola suma do total de respostas e multiplica-lo resultado por dez. Así, un total de 10 acertos sería $[10/20] \times 10 = 5$ (suficiente). Isto implica que, para que a nota final sexa válida, o/a rapaz/a debe picar só unha vez nun dos botóns asociados a cada palabra e contestar ó total das 20 palabras antes de premer no botón "Puntuación". Se queremos reinicia-la actividade desde cero, non temos máis que pulsar no botón ("Actualizar") do navegador.

Observando o exemplo anterior, no caso en que o/a rapaz/a picara nos botóns máis de 20 veces co obxecto de certar tódalas respostas erradas, a suma do total de respostas aumentaría a 30, e a nota final sería: $[20/30] \times 10 = 6,66$ (ben).

Por outra banda, vexamos o que pasa se o/a rapaz non contesta ó total das 20 palabras. Supoñamos que só contesta a 5 palabras e as 5 están ben. Ó premer no botón "Puntuación" o programa calculará un resultado de $[5/5] \times 10 = 10$ (sobresaliente); cando en realidade non chegou a contestar ben nin á metade das 20 palabras das que consta o exercicio e merecería un insuficiente.

Tamén hai que comentar que hai grupos que teñen máis dunha actividade. Nesos casos podemos elixir o exercicio que queiramos desde o menú principal

pasando o rato por riba do grupo correspondente e escollendo no menú que aparece. No caso en que queiramos abandona-lo programa sen ter rematada toda a serie de exercicios do mesmo grupo, non temos máis que lembra-lo número de exercicio que aparece indicado entre parénteses na barra de título da ventá **[Ex: Palabras con "B" - "V" (5)]** para continuar noutro momento a partires do mesmo premendo no exercicio que nos interese desde o menú principal como se explicou antes.

9.- A música de fondo.

Excepto os exercicios que conteñen gráficos que, por razóns obvias, non deben levar músicas que poidan interferir na escoita das palabras; o resto dos exercicios levan incorporadas pezas de música clásica que se iniciarán automaticamente unha vez aberta a páxina. No caso de querer prescindir da música, basta con premer no botón ("Detener") do navegador ou, simplemente, manter apagados os altosfalantes.

10.- Os vocábulos.

Como xa se indicou, cada exercicio consta de 20 palabras. Tratouse de incluír as palabras máis representativas da nosa lingua que poideran presentar algunha dificultade na escrita ou as que poideran ter interferencias con outras do español. Aínda así, nalgúns exercicios tiven que incluír algunhas palabras que eu considero "de recheo" simplemente para poder completar a cantidade de 20 e poder aplica-la fórmula para calcular a nota. En total son 1.120 vocábulos distribuídos en 10 grupos:

GRUPO	Nº VOCÁBULOS
B - V	300
C - CC	40
CA - CUA CO	20
CIA - ZA - CIO - ZO	40
DUBIDOSAS	140

ES - EX	40
ESTRA - EXTRA	20
GA - GO - GUA	20
GUE - GUI - GÜE - GÜI	20
H - H	80
L - L	20
L - LL	60
L - R	80
LL - I - X	20
M - N	20
N - N	20
N - Ñ	40
R - RR	20
S - X	60
O XÉNERO	60

Se queredes consultar a listaxe completa das palabras incluídas en cada un dos grupos podedes premer neste => [enlace](#).

Finalmente comentar que aínda que non son ningún doutor en filoloxía galega, o traballo está axustado á vixente normativa ortográfica e morfolóxica do idioma galego, fixada pola Real Academia galega o 12 de xullo de 2003. Aínda así poidera ocorrer que algunha das palabras presentase algún erro (son moitas e o traballo foi arduo). Nese caso, se algún usuario atopase algo que corrixis, rogo envíen un correo a jboo@edu.xunta.es coas indicacións oportunas. Grazas de antemán.

V – INFORMACIÓN DIRIXIDA Ó ALUMNADO

Aínda que esta información tamén está dispoñible en liña desde a páxina principal do programa e incluída dentro da carpeta "docs" en arquivos independentes, vou engadila tamén a esta memoria por esixencias da convocatoria. E unha información moi escueta e sinxela, dirixida máis ben a aprende-lo manexo do programa, pois xa sabemos que ós/ás rapaces/as non lles interesa perder moito tempo con aspectos técnicos e si interactuar co programa o antes posible. De calquera maneira, sempre sería bo que un mestre ou adulto supervisara esa interacción, aínda que fora nuns primeiros momentos.

1.- Manexo do menú principal:

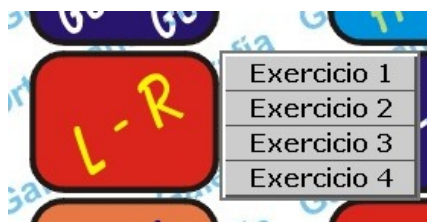

Cando move-lo punteiro do rato enriba dun dos recadros, pode pasar que se convirta nunha man cun dedo apuntando:

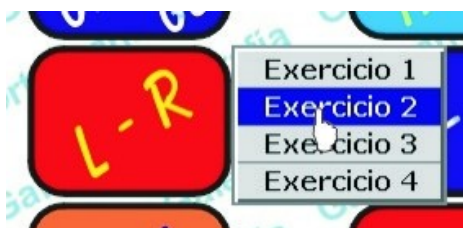

Iso quere dicir que esa sección ten só un exercicio, pulsa para entrar no mesmo.

Noutras ocasións, cando colocas o punteiro do rato enriba dun dos recadros aparece un menú ó seu carón:

Iso significa que esa sección ten máis dun exercicio. Move o rato enriba do menú e pulsa para ir ó exercicio que queiras:

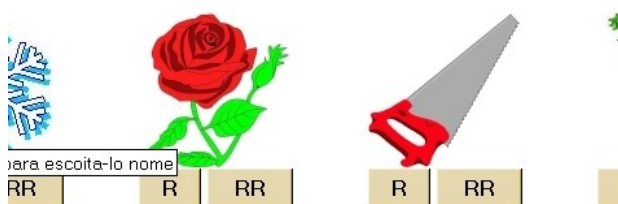
2.- Manexo das ventás cos exercicios:

Na parte superior da ventá temos:

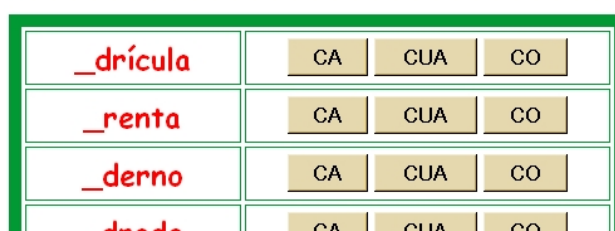
Logo están en cor azul as instrucións para face-lo exercicio, que pode presentarse de dúas formas:

a) Con debuxos:

Neste caso pulsa primeiro no debuxo para escoita-lo nome e logo nun dos botóns debaixo do mesmo para indica-la letra ou letras que leva.

b) Con palabras:

Neste caso observa a palabra na parte esquerda e pulsa nun dos botóns da dereita da mesma para indicar a letra ou a sílaba que debера ir no sitio do guión.

En ámbolos dous casos, se certas, a letra ou letras do botón cambiarán de negro a verde; se fallas aparecerá unha mensaxe de erro e terás que pecha-la ventá de aviso, onde poderás ler a palabra escrita correctamente.

IMPORTANTE: Tanto se certas como se erras deberás pasar á seguinte palabra e non pulsar máis veces no mesmo grupo de botóns para non desvirtua-la túa nota final. Tamén é importante contestar ás 20 preguntas de cada exercicio antes de premer no botón "Puntuación".

Na parte inferior da ventá temos:

Ás veces, cando non hai exercicios antes ou despois, poden aparecerse-los botóns para ir ó menú principal ou para saír.

Cando pulsas en "Puntuación" aparecerá unha xanela indicando as respostas acertadas e as falladas, e unha nota como as que che dan no colexio: sobresaliente, notable, ben, suficiente ou insuficiente.

Finalmente, sempre poderás usa-los botóns do teu navegador:

¡Ánimo, e a sacar boas notas!

VI – AGRADECEMENTOS

- Á miña filla **Carla**, pola súa paciencia para gravar as 180 palabras que se escoitan ó facer clic nos debuxos dalgunhas páxinas.
- Ó meu cuñado **Manuel Mariño**, mestre de galego no IES nº 1 de Ribeira, polo seu asesoramento sobre a normativa oficial e a revisión e corrección de vocábulos e textos incluídos no programa.
- A **Ramón Pajares** (<http://www.rpajares.net>), polos seus ficheiros de música clásica que usei para poñer melodías de fondo nas páxinas.

José Manuel Boo Pouso

Ribeira, 31 de agosto de 2008